

תיאור מקרה מס' 1: התיאוריה ההתנהגותית

בתחילת השיעור, כשהמורה מבקשת מהתלמידים להוציא ציוד ולפתוח את החוברות, יעל לא מוציאה את הציוד הנדרש מהתיק ומתעסקת בדברים אחרים. המורה מתעלמת מהתנהגותה וחוזרת על בקשתה שוב. כשיעל מוציאה את הציוד ופותחת את החוברת המורה יוצרת עימה קשר עין, מחייכת אליה ומציינת זאת לחיוב. בהמשך השיעור, כשהתלמידים מפטפטים ולא קשובים, המורה מבהירה להם שיש באפשרותם לבחור בין שתי אפשרויות: לעשות בוחן על כל החומר הנלמד בשיעור שעבר, או להיות קשובים עד סוף השיעור מבלי לפטפט ובכך להימנע מלעשות את הבוחן. בנוסף, המורה מציינת שבמידה והם אכן יהיו קשובים עד סוף השיעור הם יוכלו לצאת להפסקה 5 דקות לפני הזמן.

שאלה פתוחה (10 נקודות)

רשמו את כל המונחים/העקרונות מתוך התיאוריה הבאים לידי ביטוי בתיאור המקרה שלעיל וציינו בקצרה באיזה אופן כל מונח/עיקרון בא לידי ביטוי (אנא הדגישו על מונח בקו תחתון).

תשובה:

- חיזוק חיובי: חיזוק חיובי הינו סוג של התניה, בה לאחר התנהגות חיובית, המחנך מחזק את התלמיד על התנהגותו. החיזוק יכול לבוא לידי ביטוי באופן מוחשי, כמו פרס כלשהו, חברתי, כמו הערכה בפני חברים לכיתה או מוכלל. במקרה המתואר, המורה נותנת חיזוק חיובי ליעל, על כך שיעל הוציאה את הציוד מהתיק ופתחה את החוברת. המורה השתמשה בחיזוק חיובי חברתי, וציינה את הנכונות במעשיה של יעל בפני כל הכיתה.
- הכחדה: הכחדה הינו סוג של התניה, בו ההתנהגות הלא רצויה אינה מחוזקת בשום צורה, בעוד להתנהגות הרצויה ניתן גם בעבר וגם בהווה חיזוק חיובי. המורה משתמשת בשיטת ההכחדה, כאשר רואה שיעל אינה מוציאה את הציוד שלה. בסיטואציה הזו, יעל מודעת לכך שההתנהגות הרצויה הינה הוצאת הציוד, בגלל שבשיעור זה מה שתמיד נדרש ממנה, וניתן להסיק שקיבלה על התנהגות זו חיזוקים חיוביים בעבר. במקום להעיר לה או לצעוק, המורה משתמשת בהכחדה ולא מגיבה בשום דרך.
- ענישה: ענישה הינה הצגת תוצאותיה של התנהגות לא רצויה כלשהי לאחר מקרה של הופעתה. בדוגמה של המקרה המתואר, המורה מציגה לתלמידים את תוצאותיה של ההתנהגות הלא רצויה שהם עוסקים בה, פטפטים. התוצאות יהיו בוחן על כל החומר הנלמד בשיעור. מכיוון שהתוצאות הוצגו מיד לאחר המקרה, זוהי ענישה.
- עונש חיובי: הענישה בקטע הינה עונש חיובי. עונש חיובי הינו סוג של עונש המוסיף גירוי לא נעים לאחר הופעה של התנהגות לא רצויה. במקרה הזה, הגירוי הלא נעים הוא הבוחן, שכמובן אינו רצוי על התלמידים.
- חיזוק שלילי: המורה משתמשת גם בחיזוק שלילי בקטע המתואר. חיזוק שלילי גורם לאדם לרצות להמנע מגירוי לא נעים, כך בקטע המורה מתנה גירוי שלילי, בוחן, בהתנהגות לקויה של התלמידים. החיזוק השלילי הוא הבוחן, שיגרום לתלמידים לרצות להמנע מפטפטים בשיעור.

שאלה אמריקאית (2 נקודות)

איזה מבין המשפטים הבאים מהווה דוגמה להתנהגות המחוזקת בחיזוק שלילי מסוג בריחה?

תקציר זה כפוף לתקנון Grade.co.il ויחולו עליו התנאים הכתובים שם. העושה שימוש במסמך, לרבות קריאתו, מקבל על עצמו ללא סייגים את כל התנאים הקבועים בתקנון. מעבר לכך, אין להעתיק, לשכפל, לשנות, להפיץ, לפרסם, לשדר, להציג בפומבי, להעמיד לרשות הציבור, למסור או למכור לצד שלישי או לעשות שימוש מסחרי כלשהו במסמך זה ו/או כל חלק ממנו.

- (1) לבישת מעיל בטרם יציאה מהבית ביום קר וגשום
- (2) הליכה למרפאת שיניים לשם בדיקת ביקורת שיגרתית
- (3) מריחת קרם הגנה טרם יציאה מהבית לבילוי על חוף הים
- (4) סידור הגרב בנעל ספורט כאשר היא לוחצת על האצבע

שאלות נכון/לא נכון (2 נקודות לכל סעיף)

- (1) מחזק חיובי הוא הגירוי שמופיע מיד לפני ההתנהגות ומגביר את תדירות ההתרחשות שלה או משמר אותה - נכון/לא נכון
- (2) בחיזוק שלילי מסוג מניעה ההתנהגות מפסיקה מחזק שלילי פעיל - נכון/לא נכון
- (3) בחיזוק שלילי התדירות של ההתנהגות יורדת - נכון/לא נכון
- (4) ענישה חיובית היא הפחתה של גירוי חיובי בעקבות ההתנהגות הלא רצויה - נכון/לא נכון
- (5) כסף יכול להוות דוגמה למחזק מוכלל נכון/לא נכון

הדגמת מונחים מתוך התיאוריה (2 נקודות לכל סעיף)

הדגימו בקצרה את המונחים הבאים באמצעות דוגמה היפותטית או אמיתית משלכם המדגימה את האופן שבו המונח בא לידי ביטוי (אין צורך להגדיר את המונחים רק להדגים אותם):

פרץ הכחדה:

תלמיד מסוים מתפרץ בכיתה מתחילת השנה. המורה משתמשת בהכחדה כבר כחודש בגלל שהוא מאוד מפריע. התלמיד התחיל להתפרץ בתדירות גבוהה יותר. המורה משתמשת בפרץ הכחדה- ולא נכנעת להתנהגות השלילית שלו, אלא לא מגיבה בשום צורה ונשארת חזקה בפתרון שלה.

חיזוק שלילי מסוג מניעה:

התלמידים התבקשו להביא בגדים להחלפה לטיול השנתי, מפני שבמסלול הם נכנסים למים והצוות דואג לכך שלא יישארו רטובים לאחר המסלול.